

Poročilo v zadevi Utrip/komentar - 2. 2. 2019, TV SLO1

I. uvod

Na varuhov naslov je prispelo skupaj **33 odzivov** na oddajo Utrip, ki je bila na sporedu 2. februarja na TV SLO1. Avtorica oddaje je bila **Jadranka Rebernik**. Nekaj poudarkov iz **pritožb**:

»Zelo malokrat se oglasim na oddaje, ki jih predvajate na naši nacionalni TV, tokrat me je pa res zbudila oddaja Utrip, kjer se je po mojem skromnem mnenju novinarka preveč navijaško »postavila« proti g. Šarcu in branila t.i. desni pol naše politike (predvajanje komentarjev gostov g. Pirkoviča in drugo). Izjava, da se ji zdi, da kamor g. Šarec stopi trava več ne raste, je pa malo pretirana.« (P. K.)

»Razumem, da imajo ustvarjalci proste roke, da sami izberejo dogodke in jih predstavijo gledalcem na svoj način. Vendar to, po moje, ne pomeni, da lahko dogajanja zmaličijo in jih s skrbno izbranimi izseki preoblikujejo po svojih željah in potrebah, (ali celo po nareku nekoga iz ozadja?), kar sem zaznala v tem zadnjem Utripu. Tega menda ne poimenujemo ustvarjalna svoboda. (Inovativen pristop nekaterih že morda, na žalost.) Prej pomeni, da je novinar nesposoben, ali, huje, da zavestno manipulira z javnostjo.« (P. J.)

»Prikazana je bila le ena plat medalje, zagotovo pa ne tako, kot je v resnici potrebno, če hočete ostati nevtralni in uravnovešen medij. Ali je res poslanstvo medija, da kritizira delo vlade, ki je za enkrat najbolj uspešna v zadnjem obdobju. Vlada, ki kljub drugačnim napovedim, kar uspešno deluje. Ali je res treba pokazati samo kritike, brez pohvale.« (T. T.)

»Enostranska in nestrpna diskvalifikacija obstoječe politike in družbenih razmer, povečevanje politične opcije, ki pomeni propad Slovenije, nima mesta na javni televiziji, ki jo plačujemo davkoplačevalci in koristniki električne energije kot zakonsko prisilo.« (I. U.)

»... v prihodnje ne želim, da mi novinarji TV Slovenija navijaško dopovedujejo, katera stran je prava. O tem, na kateri strani bom oz. če sploh hočem izbrati stran, odločam sama, na osnovi profesionalnih informacij, relevantnih dejstev ter vrednot, v katere verjamem.« (M. P. L.)

Prispelo je tudi več **pohval**:

»... moram se pridružit vsem, ki so opazili, da je "za mene čisto normalna vsebina" nekaj novega na RTVSLO. Vem in verjamem, da je resnica najmočnejše orožje za ustvarjalce in objektivnost nujna. Očitno je, da je pomanjkanje resnice sprožilo val navdušenja.« (I. Z.)

»Že dolgo časa na javni televiziji ni bilo možno videti avtorskega prispevka o slovenski politiki, ki bi bil nazorsko in politično tako nevtralen, objektiv in ne-provladen, kot je bila ta oddaja. Zadnja leta, zlasti pa zadnje mesece, se namreč dogaja, da je večina političnih oddaj in prispevkov ekstremno pristranskih, provladnih, največkrat (ekstremno) levičarskih, izrazito enostranskih ter nastrojenih do drugače mislečih.« J. A.

»Rad bi pohvalil oddajo Utrip iz dne 2. 2. 2019. Tako kakovostne oddaje še nisem videl. Končno se je nekdo na RTV upal skritizirati trenutno oblast. Še enkrat BRAVO in želim več takih oddaj na RTV. Tako bom vsaj vedel, zakaj plačujem RTV naročnino.« (U. I.)

»Misel, da je v informativnih oddajah na RTV Slovenija zaznati prispevke, ki pretežno favorizirajo politiko leve opcije, se mi vedno bolj vsiljuje in me ob spremljanju programov vedno bolj v tem tudi potrjuje. Gledalci bi si želeli več uravnovešenja. Verjamem, da tega ni vedno lahko prikazati, vendar naj bi bilo to vodilo ustvarjalcem prispevkov javne RTV. Izredno močna

medijska podpora trenutnemu predsedniku vlade je moteča in znižuje kakovost poročanja v smislu objektivitete.« (S. V.)

»... želiva si, da bi se na RTV prikazovalo več takih avtorskih prispevkov in odkrito ter objektivno obravnavalo čimveč nepravilnosti na vseh ravneh, saj bomo le tako lahko kot država razčistili zadeve in nato napredovali.« (U. B. T.)

II. Odziv uredništva

Odgovorna urednica Informativnega programa **Manica J. Ambrožič** (ki v imenu uredništva komunicira z varuhom, posreduje odzive gledalcev ustvarjalcem in odgovarja pritožnikom) je o zadevi napisala daljše poročilo, ki vsebuje tudi mnenje o oddaji. S tem mnenjem je, kot piše, seznanila avtorico in urednika oddaje. Uredničino pojasnilo z dne 18. 2. 2019 **v integralni obliki objavljam kot prilogo** v nadaljevanju tega poročila.

III. Mnenje in priporočilo varuhinje

Uvodoma poudarjam, da je komentar na javni RTV dovoljen, da gre pri komentarju za subjektivni novinarski žanr, da je oddaja Utrip po zasnovi komentirani pregled tedna in da avtorici takšne oddaje ni mogoče oporekati pravice do podajanja mnenj ali od nje zahtevati nevtralne drže. Novinarji javne RTV imajo ne le pravico, ampak tudi dolžnost kritično obravnavati politične in družbene odklone – tako v poročevalskih (objektivnih) kot v komentatorskih (subjektivnih) žanrih. Medtem ko morajo poročevalci preverjena dejstva podajati s čim bolj nevtralne in distancirane pozicije, se od komentatorjev pričakuje, da na podlagi teh dejstev, strokovne podkovanosti in poznavanja konteksta podajo mnenja, podkrepjena z argumenti, vedenjem in znanjem.

Svoboda komentiranja je torej zagotovljena, vendar pa tudi pri komentiranju veljajo poklicna pravila, ki so jim novinarji javne RTV dolžni slediti.

Menim, da je odgovorna urednica Manica J. Ambrožič ob navajanju ključnih pomanjkljivosti obravnavane oddaje ustrezno orisala pričakovani okvir komentiranih tedenskih oddaj v Informativnem programu TV Slovenija: **mnenja naj bodo podkrepjena z dejstvi, izbor izjav za vsako tematiko naj bo reprezentativen, uporaba jezikovnih prijemov oz. sredstev naj bo preiščljiva in nikakor žaljiva, v kratkih in preglednih komentiranih formatih naj ima aktualno dogajanje prednost pred ideološkimi temami.**

Dodajam še nekaj poudarkov glede komentarjev oz. komentiranih oddaj, kot sem jih zapisala tudi v drugih mnenjih o sorodnih oddajah, npr. o Utripu decembra 2017 in februarja 2018 ter o Labirintih sveta avgusta in novembra 2018.

Menim, da mora biti komentator pri navajanju dejstev kljub časovnim in drugim omejitvam dolžan biti kar se da natančen. **Dejstva morajo držati, z njimi ni dovoljeno manipulirati, jih razlagati tendenciozno, zavajajoče, parcialno. Izrečeno mnenje je komentator dolžan konkretno argumentirati in pojasniti. Svojih mnenj ne sme podajati na način, kot bi šlo za splošno znano dejstvo, družbeno uglašeno in prevladujoče mnenje ali edino možno razlago.** Prav tako se mora izogibati pavšalnim sodbam, ki bi jih bilo mogoče razumeti kot podpihovanje stereotipov, nesoglasij in družbenih razkolov.

Priporočilo: uredništvom, ki gojijo komentar ali komentirane oddaje, priporočam redno notranjo debato o pravilih žanra in pluralnosti v podajanju subjektivnih pogledov, stališč in mnenj. Uredništvu Informativnega programa priporočam, da nadaljujejo strokovna izobraževanja o žanrskih zakonitostih in zagotovijo udeležbo avtorjev, ki te zakonitosti prenašajo in uporabljajo v praksi.

Na koncu zapisujem, da so nekateri odzivi vsebovali tudi osebne in poklicne diskvalifikacije, ki ne prispevajo k vsebinski in spoštljivi razpravi o programih javnega medija. Menim, da je dialog med občinstvom in ustvarjalci RTV vsebin lahko uspešen le, če poteka strpno in argumentirano.

Ilinka Todorovski,
varuhinja pravic gledalcev in poslušalcev RTV Slovenija

Ljubljana, 19. 2. 2019

PRILOGA

POROČILO ODGOVORNE UREDNICE INFORMATIVNEGA PROGRAMA TV SLOVENIJA O ODDAJI UTRIP, OBJAVLJENI 2. FEBRUARJA 2019

Po objavi našega tedenskega komentarja notranjepolitičnega dogajanja, ki je bil na sporedu 2. februarja 2019, smo doživeli izjemen odziv javnosti. V zadnjih desetih mesecih, odkar na položaju odgovorne urednice Informativnega programa TVS spremljam odzive gledalcev na naše programske vsebine, je po številu odzivov omenjena oddaja na drugem mestu.

Glede na odzive je del gledalcev oddajo sprejel kot verodostojno in v sozvočju z njihovimi pogledi na aktualno dogajanje v slovenski politiki, del javnosti pa je oddajo videl kot nedopustno pristransko in neverodostojno.

Ob tem naj spet opozorim, da je nivo komunikacije, uperjen proti ustvarjalcem Informativnega programa Televizije Slovenija, pogosto nizek in neprimeren za dostojno javno razpravo.

Oddaja Utrip je komentiran pregled tedenskega dogajanja in zato oddaja z močnim avtorskim pečatom. Čas oddaje je skopo odmerjen, avtor pa z izborom dogodkov, besedilom, sliko in glasbo predstavi svoje videnje notranjepolitičnega dogajanja v državi. V oddaji težko predstavimo vsa dejstva, povezana s temami, ki jih avtor izbere kot ključne. A naša Poklicna merila so glede tega jasna: (5.7)

»Čeprav imajo novinarji o problemih, o katerih poročajo, svoja mnenja, ta v ničemer ne smejo vplivati na to, da bi novinar izmed njemu znanih dejstev uporabil samo tista, ki ustrezajo njegovemu videnju.« Zato je pomembno, da imamo v oddajah, ki sodijo v komentatorski žanr, vsa ključna mnenja, podkrepjena z vsemi relevantnimi dejstvi, izbor izjav pa mora biti reprezentativen za vsako tematiko. Po odzivih gledalcev na naše oddaje Utrip so na prav takšne pomanjkljivosti, torej pri izboru relevantnih dejstev, ki podkrepijo izraženo mnenje, še posebej pozorni. Prav tako kot odgovorna urednica Informativnega programa TVS pričakujem, da so v oddaji Utrip ključne izjave iz široke in bogate palete naših dnevno-informativnih in tedenskih oddaj.

Uporaba jezika je v komentatorskem žanru posebej občutljiva in hkrati ponuja izziv. Pri omenjenem Utripu je bilo veliko odzivov na uporabo besedne zveze **pranje možganov** – nekateri gledalci so to dojeli kot žalitev.

Kratek časovni okvir, v katerem je potrebno povzeti dogajanje celotnega tedna, brez dvoma narekuje, da **je celovita obravnava ideološko še posebej občutljivih tem skoraj nemogoča in pogosto tudi neverodostojna**. Vsekakor bi se veljalo bolj osredotočiti na aktualno dogajanje, ki je v ospredju tedenskega dogajanja, kar je bila tudi osnovna zasnova oddaje Utrip.

V Informativnem programu TVS si prizadevamo, da obravnava ideoloških tem ne bi dodatno krepila že tako globokega razkola in nerazumevanja v družbi. Tudi o tem bomo v uredništvu pri razpravi o ustvarjanju oddaje Utrip še govorili.

Svoboda komentatorja je dragocena in avtorjem oddaje Utrip jo zagotavljamo. Želimo, da oddaja z dolgoletno tradicijo ohranja verodostojnost. Vsekakor to nujno pomeni pluralizem mnenj podkrepjenih z vsemi relevantnimi dejstvi.

Oddajo, ki smo jo objavili 2. februarja, sem v luči različnih odzivov in poročila, ki sem ga pripravila po temeljitem razmisleku, nekaj dni po objavi oddaje analizirala z avtorico in urednikom oddaje.

Oddaja Utrip ni prvič naletela na kritike; naši gledalci pozorno in razumljivo z veliki pričakovanji ocenjujemo naš program. Od javne nacionalne televizije moramo pričakovati najvišje standarde. Tega se zavedamo in od te odgovornosti ne bežimo.

Manica J. Ambrožič

Odgovorna urednica Informativnega programa TVS

Ljubljana, 18. 2. 2019